

Abstrakt

Od účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, již uplynulo více než 6 let, přesto však tuzemská právní úprava nadále skýtá mnoho klíčových aplikačních otázek a koncepčních problémů. Dosaženým cílem předložené disertační práce bylo podat ucelený a zevrubný výklad současné tuzemské právní úpravy podmínek vzniku trestní odpovědnosti právnických osob a v rámci tohoto výkladu upozornit na některé její zvláštnosti, nedostatky či výkladové nejasnosti. Za účelem dosažení tohoto cíle se autor věnoval nikoli pouze české právní úpravě jako takové, nýbrž též širším okruhům, které objasňují genezi této formy trestní odpovědnosti, ale které též mohou pomoci při interpretaci problematických právních institutů či být podkladem pro případné další novelizace zákona. Předložená disertační práce je za tímto účelem rozdělena do čtyř hlavních kapitol.

První část obsahuje úvodní a fundamentální otázky trestní odpovědnosti právnických osob. Jakožto podmínku *sine qua non* zkoumané problematiky vymezuje pojem právnické osoby a představuje historický vývoj koncepce trestní odpovědnosti právnických osob v kontinentální Evropě. První kapitola dále přibližuje důvody pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Tyto důvody autor analyzuje, přičemž zvláštní pozornost pak věnuje důvodům spočívajících v mezinárodněprávních závazcích České republiky a v kriminogenním vlivu prostředí právnické osoby na spáchání trestného činu osobou, která je vůči právnické osobě ve specifickém organizačním postavení.

Jádrem předkládané práce je kapitola druhá, která se zabývá podmínkami vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby v České republice. Po představení procesu přijetí zákona se autor zabývá ústavněprávními otázkami této formy trestní odpovědnosti a to i s přihlédnutím k výsledkům ústavněprávních přezkumů zahraničními soudy včetně specifické otázky trestní odpovědnosti jednočlenných společností. Následuje výklad k působnosti zákona. V oblasti osobní působnosti tuzemský zákon vylučuje trestní odpovědnost České republiky a dále územních samosprávných celků při výkonu veřejné moci. Zvláštním fenoménem jsou tzv. prázdne schránky, s čímž souvisí otázka účelnosti uplatňování trestní odpovědnosti vůči nim. V podkapitole věnující se věcné působnosti je výklad zaměřen na výčet trestných činů, pro které nemůže být právnická osoba trestně odpovědná. Současný výčet přitom dle názoru autora nelze považovat za vhodný *a de lege ferenda* by bylo na místě žádné takové trestné činy nevymezovat. Klíčovým konstruktem trestní odpovědnosti právnických osob je přičitatelnost trestného činu spáchaného fyzickou osobou osobě

právnícké. Autor se zde věnuje některým nedostatkům spojených s vymezením osob, jejichž jednání lze právnícké osobě přičítat. Za velmi problematické lze označit znění ustanovení § 8 odst. 5 TOPO umožňující vyvinění právnícké osoby, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila. Nejen, že současné znění inklinuje k tomu, že trestní odpovědnost právníckých osob je odpovědností objektivní, ale na první pohled také není zcela zřetelné, zda vynaložení veškerého úsilí má prokazovat právnícká osoba, či orgány činné v trestním řízení. Na výklad současné právní úpravy přičitatelnosti navazuje výklad o její koncepci. V dané pasáži se autor zabývá především tím, zda jde o koncepci odpovědnosti objektivní, nebo subjektivní, a jakým způsobem právní úpravu *de lege ferenda* ještě lépe přizpůsobit určené koncepci.

Zvláštní pozornost je také věnována právní úpravě přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnícké osoby. Současný právní stav je na hraně dodržení zásady *nullum crimen sine lege certa*, když zákon nevymazuje žádné bližší podmínky takového přechodu. V zahraničí sice bývá obvyklé upřesnit kritéria alespoň o formu právního nástupnictví, dle mého názoru by však forma právního nástupnictví neměla být při určení podmínek přechodu trestní odpovědnosti tím určujícím faktorem. Je třeba vycházet z konkrétních vztahů mezi původní právníckou osobou a právníckou osobou nástupnickou, které by měly být sumarizovány do právního předpisu jakožto předpoklad přechodu trestní odpovědnosti.

Třetí kapitola se zabývá specifiky trestní odpovědnosti v případě vybraných typů právníckých osob, které jsou vyjma obecnou úpravou občanského zákoníku dále regulovány speciálními zákony. Zároveň se v této kapitole projevilo přílišné zaměření zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob na obchodní korporace, když ve vztahu k některým formám právníckých osob nejsou některé podmínky vzniku trestní odpovědnosti dostatečně řešeny (zejména se jedná o případy politických stran, odborových organizací a církví).

Ve čtvrté kapitole práce se autor zabývá tématem trestněprávního compliance. Pojmem „compliance“ se rozumí dodržování právních norem obchodními společnostmi, jakožto i vytvoření a dodržování příslušných vnitřních norem. Význam compliance systémů a jejich implementace do korporátní kultury se ještě navýšil, když zákonodárce právníckým osobám umožnil vyvinutí se z trestní odpovědnosti. Zvláštní pozornost je věnována problematice interního vyšetřování v právnícké osobě. Jde nejen o součást compliance korporátní kultury, nýbrž též o účinný postup pro získání ospravedlňujících důkazů ve vztahu k právnícké osobě.